

Gonajewska, Półka

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34
Telex: 816-436

BS/11/3/90

SPOŁECZEŃSTWO WOBEC NOWEJ SYTUACJI RYNKOWEJ

W STYCZNIU '90

Komunikat z badań

Warszawa, styczeń 1990 r.

W sondażu¹ zrealizowanym w drugim tygodniu obowiązywania rządowego programu stabilizacji gospodarczej kraju badaliśmy opinie społeczeństwa na temat sytuacji na rynku - zaopatrzenia, poziomu cen, reakcje na ich podwyżki i strategie podejmowane w obronie własnych budżetów.

1. Społeczne reakcje na wzrost cen

Wejście w życie tzw. planu Balcerowicza spowodowało znaczny wzrost cen urzędowych na energię i paliwa, a to z kolei - podwyżkę cen wszystkich towarów. Jak na tę sytuację zareagowało społeczeństwo? Zdaniem najliczniejszej grupy badanych - bez mała 1/2 - oburzeniem (tab.1). Prawie 1/3 ankietowanych uważała, że ludzie w Polsce pogodzili się z losem - nowe ceny wywołały u nich rezygnację. Zrozumienie w społeczeństwie postrzegało ponad 14% respondentów.

Tabela 1

w procentach

Reakcje społeczeństwa na podwyżki cen	Respondenci według terminów badań			
	IV '86	IV '87	II '88	I '90
Oburzenie	37,5	45,2	39,9	47,5
Rezygnacja	41,0	39,9	44,4	32,8
Obojętność	11,1	4,0	4,1	1,5
Zrozumienie	5,3	4,7	8,0	14,8
Inne	4,7	5,6	3,1	3,2

Oburzenie dominuje również przy ocenie własnych reakcji (tab.2). W tym przypadku, mówiło o nim mniej badanych (o 10%), więcej natomiast (także o 10%) przyjęło podwyżki ze zrozumieniem.

Porównując styczniowe reakcje na wzrost cen z reakcjami w latach ubiegłych, dostrzega się znaczne różnice. Obecnie częściej niż poprzednio odnoszono się do podwyżek ze zrozumieniem, zwłaszcza przy ocenie własnych reakcji, a także częściej przy-

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia (1)" zrealizowane w dniach 13-16 stycznia '90 na 1436-osobowej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski.

Tabela 2

w procentach

Własne reakcje na podwyżki cen	Respondenci według terminów badań			
	IV'86	IV'87	II'88	I'90
Oburzenie	36,0	41,7	36,2	37,8
Rezygnacja	32,6	31,7	34,0	27,9
Obojętność	17,0	11,7	10,7	5,2
Zrozumienie	10,6	9,7	15,7	25,7
Inne	1,1	3,6	3,1	3,2

pisywano oburzenie dla większości ludzi w Polsce. Wydaje się, że dziś społeczeństwo nie potrafi przejść nad tą sprawą do porządku dziennego - rzadziej bowiem pojawia się rezygnacja i obojętność, częściej zaś reakcje ekstremalne - oburzenie i zrozumienie.

Odmiennie, w porównaniu z poprzednimi latami, postrzega się motywy zmian cen (tab.3). Zarówno po podwyżkach w lutym'88, jak i po urynkowaniu cen żywności w sierpniu'89 najbardziej powszechne było przeświadczenie, że rząd podwyższa ceny, aby zasłonić własną nieudolność. Rzadziej wskazywano na ekonomiczne przyczyny tej decyzji. Dzisiaj wymienia je (unormowanie sytuacji rynkowej, zrównoważenie kosztów produkcji) zdecydowana większość badanych - ponad 3/4. Tylko zdaniem 20% respondentów, rząd chciał w ten sposób "zasłonić własną nieudolność" (10,2%) bądź "zdobyć pieniądze na własne cele" (10,2%). Można więc powiedzieć, że chociaż Polaków zaszokowanych poziomem cen ogarnia oburzenie, to jednak uważają to posunięcie za konieczne ze względów gospodarczych.

Tabela 3

w procentach

Motywy rządu wprowadzenia podwyżek cen	Respondenci według terminów badań			
	IV'86	II'88	IX'89	I'90
Rząd podwyższa ceny, aby:				
- zasłonić własną nieudolność	30,4	41,3	37,5	10,2
- nie dopuścić do kolejek, pustych sklepów ^{a)}	30,2	21,0	24,0	38,7
- dostosować ceny do rzeczywistych kosztów produkcji	23,0	26,9	29,2	37,2
- zdobyć pieniądze na własne cele	14,5	10,0	8,1	10,2
a - poczynając od września '89, kategoria brzmi: "poprawić sytuację na rynku"				

2. Ocena sytuacji na rynku - zaopatrzenie, poziom cen

W odczuciu społecznym, sytuacja na rynku jest trudna. W pierwszych tygodniach stycznia w zaopatrzeniu w podstawowe artykuły żywnościowe najczęściej nie obserwowano zmian (tab.4). Przy czym, nasycenie rynku tymi towarami oceniano niejednoznacznie - równie często uważano, że nastąpiła poprawa, co pogorszenie. W porównaniu z innymi produktami z tej grupy, najbardziej niekorzystne zmiany zaszły na rynku mięsnym, relatywnie zaś największą poprawę odnotowano w dostawach cukru.

Zaopatrzenie rynku w artykuły odzieżowe budzi znaczne niezadowolenie - zdecydowanie więcej badanych twierdziło, że nie uległo ono zmianie (głównie dotyczy to ubrań) lub pogorszyło się (obuwie) niż poprawiło.

Podobnie oceniali respondenci dostawy na rynek artykułów i sprzętu dla wyposażenia domu. Prawie równie często uważano, że nic się w tym względzie nie zmieniło lub że się pogorszyło. Stosunkowo najłatwiej, zdaniem badanych, można kupić sprzęt radiowo-telewizyjny.

Tabela 4

w procentach

Oceniane towary	Zaopatrzenie w I '89:			Brak zdania
	poprawa	bez zmian	pogorszenie	
<u>Artykuły żywnościowe</u>				
- pieczywo - chleb, bułki	27,4	60,6	9,0	3,0
- mąka i inne przetwory zbożowe	25,4	51,8	16,3	6,5
- mięso i wędliny	30,2	25,7	39,6	4,4
- nabiał (masło, mleko, sery)	24,3	49,9	21,3	4,5
- cukier	33,3	34,5	27,7	4,5
- owoce i warzywa	17,3	68,8	7,4	6,3
<u>Artykuły odzieżowe</u>				
- ubrania	12,0	40,3	27,9	19,7
- obuwie	9,9	35,2	40,2	14,7
<u>Artykuły i sprzęt dla wyposażenia domu</u>				
- zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego	17,5	31,8	34,3	16,4
- sprzęt radiowo-telewizyjny	22,4	31,8	26,2	19,5
- meble	15,2	30,3	29,8	24,6
<u>Leki i środki higieny</u>				
- leki i środki opatrunkowe	10,4	40,4	32,3	16,6
- środki higieny i czystości	14,6	46,3	30,3	8,6
<u>Używki</u>				
- papierosy i wyroby tytoniowe	15,1	24,3	39,3	20,5
- alkohol	12,9	36,1	25,3	24,9
<u>Paliwa</u>				
- paliwa - olej napędowy, benzyna	48,1	17,6	11,4	22,3
<u>Środki produkcji rolnej</u>	8,6	17,0	23,2	50,7

Zaopatrzenie w leki i środki higieny najczęściej oceniano jako bez zmian. Jednak prawie 3-krotnie więcej badanych zauważyło jego pogorszenie (zwłaszcza w leki i środki opatrunkowe) niż poprawę.

Różne były opinie na temat dostępności używek. W dostawach alkoholu najczęściej nie obserwowano zmian, natomiast w zaopatrzeniu w papierosy i wyroby tytoniowe odnotowano pogorszenie.

Znaczną poprawę ankietowani dostrzegali w dostawach paliw. Negatywnie oceniano możliwość zakupu sprzętu rolniczego, przy czym ponad połowa respondentów nie zajęła stanowiska wybierając kategorię "trudno powiedzieć".

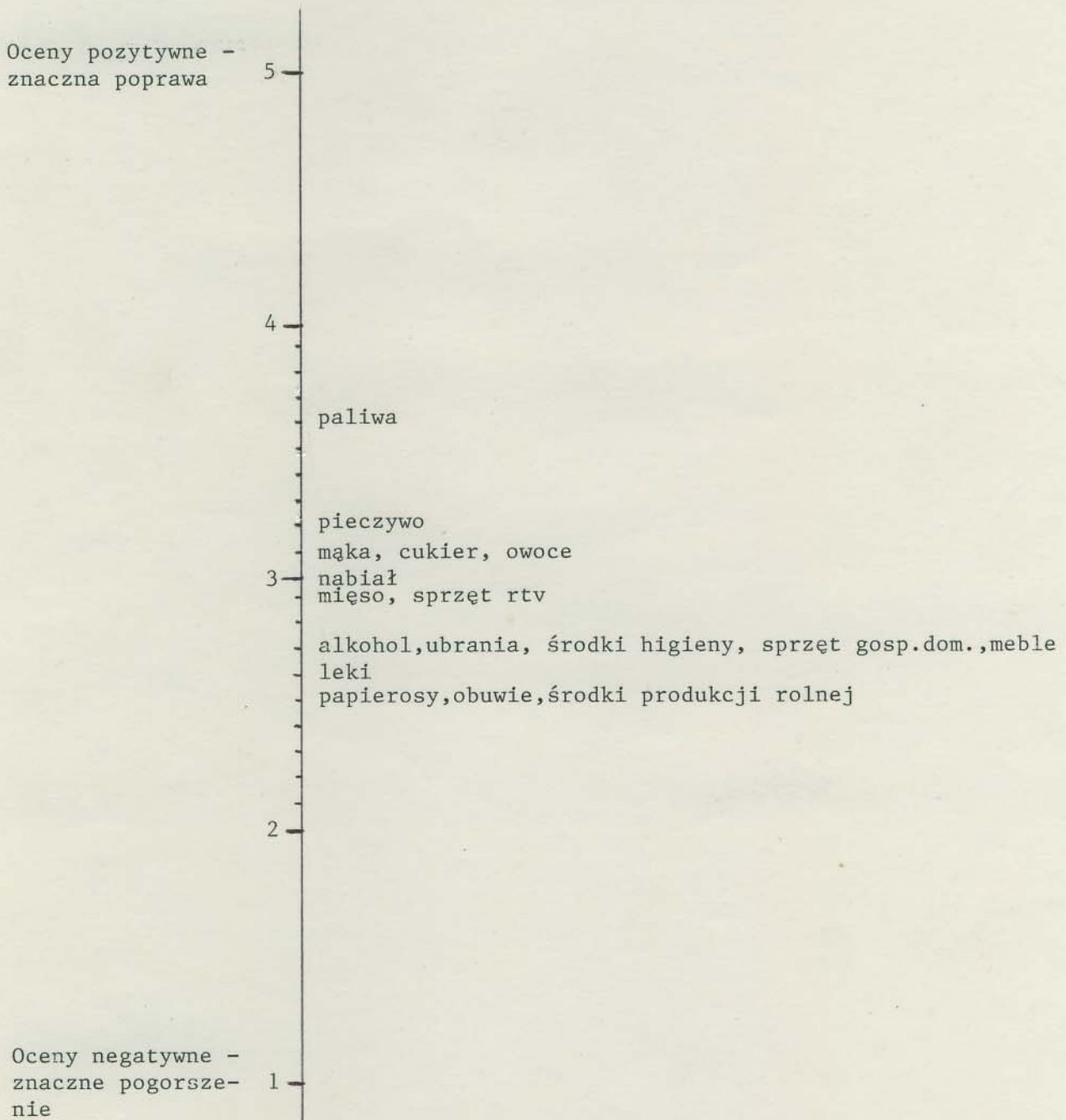
U progu 1990 roku poziom zaopatrzenia rynku w większość towarów oceniano raczej jako niski. Syntetyczna miara ocen zaopatrzenia na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza znaczne pogorszenie, a 5 znaczną poprawę, wskazuje, że średnia ocen dostaw na rynek oscyluje w granicach 3,0. Świadczy to o zaobserwowanym przez ankietowanych braku zmian. Powyżej tej wartości znajdują się oceny zaopatrzenia w paliwa, pieczywo, mąkę, cukier, owoce, poniżej zaś - w pozostałe artykuły - przede wszystkim w papierosy, obuwie, środki produkcji rolnej (rys.1).

Zdecydowane oburzenie wywołały ceny na większość towarów (tab.5). Prawie powszechnie uznano je za wysokie, w tym przeważającą większość za skandalicznie wysokie, nie do wytrzymania. Najwięcej negatywnych reakcji wzbudziły ceny podstawowych artykułów żywnościowych i sprzętu gospodarstwa domowego. Ponadto 15% ankietowanych uznało ceny wszystkich produktów spożywczych za skandalicznie wysokie, prawie co trzeci - większość z nich (4-5), około 40% - niektóre (17,6% - 3 artykuły, ponad 21% - 1-2). Zdecydowanie mniej badanych (12,4%) nie uważało żadnej z cen na te artykuły za skandalicznie wysoką.

Średnia ocen poziomu cen (na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza ceny skandalicznie wysokie, a 5 - zbyt niskie) obowiązujących na rynku w styczniu waha się od 2,1 do 1,2, co potwierdza wysoką dezaprobatę badanych dla ich wysokości. Stosunkowo najmniejsze oburzenie wywołały ceny na alkohole, leki i papierosy, największe zaś - na meble i środki produkcji rolnej (rys.2).

Rys.1. Średnie ocen zaopatrzenia

Można więc powiedzieć, że pierwsze tygodnie stycznia nie przyniosły w odczuciu społecznym poprawy na rynku, spowodowały natomiast dotkliwy wzrost cen, określony przez większość badanych jako "skandaliczny, nie do wytrzymania".

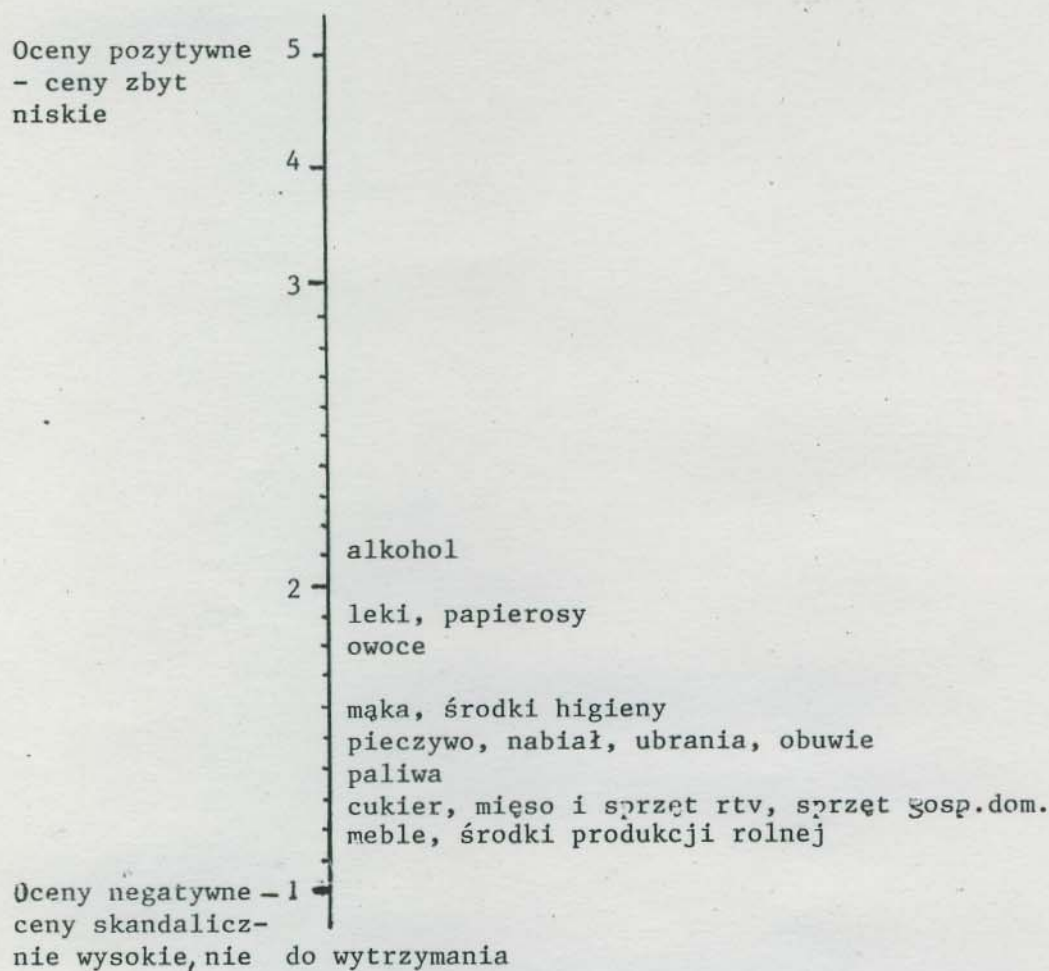
Tabela 5

w procentach

Artykuły	Oceny cen:				
	skandali- cznie wy- sokie, zu- pełnie nie do wytrzy- mania	wysokie, ale można je przy- jąć	jeszcze nie ta- kie wy- sokie	właś- ciwe	zbyt ni- skie
<u>Artykuły żywnościowe</u>					
- mięso i wędliny	76,6	19,5	1,0	0,6	0,4
- cukier	74,4	20,5	2,1	1,1	0,0
- nabiał (masło, mle- ko, sery)	57,3	36,1	3,0	1,1	0,3
- pieczywo - chleb, bułki,	57,0	38,0	2,0	1,7	0,0
- mąka i inne prze- twory zbożowe	40,9	50,4	3,4	1,4	0,0
- owoce i warzywa	23,1	53,4	12,3	5,9	0,3
<u>Artykuły odzieżowe</u>					
- obuwie	52,7	35,0	2,4	0,7	0,1
- ubrania	45,8	38,2	3,1	0,9	0,1
<u>Artykuły i sprzęt dla wypo- sażenia domu</u>					
- meble	69,5	14,2	0,5	0,8	0,1
- sprzęt radiowo-tele- wizyjny	64,0	20,6	0,9	0,9	0,2
- zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego	61,9	22,9	1,3	0,6	0,3
<u>Leki i środki higieny</u>					
- środki higieny i czystości	26,6	50,1	10,1	5,0	0,2
- leki i środki opa- trunkowe	22,4	46,8	10,5	5,7	2,0
<u>Używki</u>					
- papierosy i wyroby tytoniowe	34,7	33,4	6,3	4,4	3,2
- alkohol	33,6	33,3	7,1	5,9	4,4
<u>Paliwa</u>					
- paliwa - olej na- pędowy, benzyna	55,9	22,9	1,1	1,1	0,5
<u>Środki produkcji rolnej</u>	46,8	9,2	0,8	0,7	0,2

Rys.2. Średnie ocen poziomu cen

3. Przewidywane typy społecznych zachowań w trudnej sytuacji materialnej - obrona budżetów domowych

Program Balcerowicza zakładał między innymi obniżenie stopy życiowej społeczeństwa. Wyniki badań wskazują, że jest ono świadome konieczności poniesienia kosztów stabilizacji gospodarczej kraju - prawie powszechny (86,8%) jest pogląd, że w tym roku poziom życia ludzi obniży się; zdaniem zdecydowanej większości - znacznie (84,5%) i rozciągnie się na okres dłuższy niż pół roku (78,8%).

W sytuacji wysokiego zagrożenia materialnego szczególnego znaczenia nabierają przewidywane typy zachowań społeczeństwa. Najczęściej badani prognozowali wśród pracowników ich zakładów pracy zachowania adaptacyjne (zestawienie 1). Przy czym równie często mówiono o strategiach adaptacyjnych czynnych - zachowaniu obecnego poziomu życia poprzez zwiększenie dochodów (dodatkowa praca, nowa, lepiej płatna praca, lepsza wydajność) co biernych

(lepsze gospodarowanie pieniędzmi, obniżenie dotychczasowego poziomu życia). Nieco rzadziej w swoim otoczeniu postrzegano strategię roszczeniową, głównie - bierne formy wywierania nacisków płacowych. Zdecydowanie rzadziej przewidywano aktywne przejawy tego typu zachowań - strajki, demonstracje dla uzyskania podwyżek płac.

Zdaniem większości ankietowanych, u pracowników ich zakładów pracy trudna sytuacja finansowa może wywoływać niechęć do rządu, przejawiającą się zwłaszcza w formie biernej - złorzeczeń, narzekań kierowanych pod jego adresem. Nie zyskuje uznania aktywna forma tych zachowań - poparcie partii przeciwnych rządowi.

Zestawienie 1

Typy przewidywanych zachowań

Strategia adaptacyjna	czynna (dodatkowe źródła zarobkowania - 85%, nowa, lepiej płatna praca - 70,1%, lepsza wydajność w pracy - 56,3%)
	bierna (oszczędzanie, lepsze gospodarowanie pieniędzmi - 82,1%, pocieszenie się, że nie jest tak źle - 28,9%)
Strategia roszczeniowa	bierna (naciski płacowe na przełożonych - 70,2%, domaganie się od związków załatwienia podwyżki płac - 65,4%)
	czynna (domaganie się od związków zorganizowania strajków - 37,1%, organizowanie „dzikich” strajków - 24,6%)
Strategia polityczna	bierna (złorzeczenie, narzekanie na rząd - 61,4%)
	czynna (popieranie partii przeciwnych rządowi - 28,8%)

Rok temu hierarchia przewidywanych strategii pracowniczych w trudnej sytuacji materialnej była odmienna. Na czoło wysuwała się zdecydowanie strategia polityczna, zarówno bierna - niechęć do rządu, zwłaszcza forma złorzeczeń, narzekań kierowanych pod jego adresem, jak i aktywna - poparcie dla „Solidarności” i nielegalnych organizacji. W drugiej kolejności przewidywano strategię roszczeniową - naciski płacowe. Dopiero za nimi plasowały się zachowania adaptacyjne (tab.6).

Tabela 6

w procentach

Przewidywane reakcje pracowników na pogarszanie się warunków życia	Respondenci według terminów badań		
	I '90 (N=866)	I '89 (N=825)	VII '87 (N=923)
Poszukają dodatkowego źródła zarobkowania	85,0	73,1	67,1
Będą oszczędzać, lepiej gospodarować pieniędzmi, mniej ich wydawać	82,1	53,8	37,8
Będą naciskać na swoich przełożonych, aby podnieśli zarobki	70,2	75,6	47,2
Rozejrzą się za nową, lepiej płatną pracą	70,1	60,3	62,5
Będą domagać się od związków zawodowych załatwienia podwyżki płac	65,4	65,0	35,7
Będą narzekać, złorzeczyć na rząd ^{a)}	61,4	82,7	61,2
Będą w swoim zakładzie pracować tak, aby więcej zarobić	56,3	39,3	25,6
Można się spodziewać najgorszego	45,8	50,2	23,5
Będą domagać się od związków zawodowych zorganizowania strajków i protestów	37,1	41,9	13,0
Będą pocieszać się, że nie jest tak źle	28,9	18,3	8,3
Będą organizować "dzikie" strajki i demonstracje ^{b)}	24,6	52,3	21,1
Będą silniej popierać organizację i partię występujące przeciw rządowi	28,8	—	—
Powstaną nielegalne organizacje polityczne	—	—	11,8
Wzrośnie poparcie dla "Solidarności" i nielegalnych organizacji	—	65,2	—

a) - w sondażach VII '87 i I '89 kategoria ta brzmiała: "będą narzekać, złorzeczyć na władzę".

b) - w sondażach VII '87 i I '89 kategoria ta brzmiała: "zaczną się strajki i manifestacje".

W styczniu 1990, podobnie jak w latach ubiegłych, główną bolączką gospodarstw domowych największej grupy badanych (48,3%) był zarówno brak pieniędzy, jak i braki na rynku niezbędnych do życia artykułów (tab.7). Zdecydowanie częściej niż poprzednio na-

Tabela 7

w procentach

Odczuwane dolegliwości	Respondenci według terminów badań				
	II '86	XI '88	III '89	XI '89	I '90
Brak:					
- towarów i pieniędzy	56,9	63,8	64,3	53,8	48,3
- bardziej pieniędzy niż towarów	25,5	16,4	15,9	26,7	33,5
- bardziej towarów niż pieniędzy	14,8	16,9	18,1	16,1	14,5
Brak dolegliwości	1,8	1,8	1,4	2,0	2,6
Brak zdania	0,7	1,1	0,3	1,2	1,1

rzekano na "pustą kieszeń" (33,5%) niż "puste półki w sklepach" (14,5%). Większość respondentów niepokoiła się o stan swoich finansów w końcu tego miesiąca (tab.8). Pieniądzy wystarczy ponad 56% ankietowanych, w tym około 9% jeszcze coś zaoszczędzi. Pozostałym zabraknie - będą musieli sięgnąć po oszczędności (22,9%), czy nawet pożyczyć (9,9%).

Tabela 8

w procentach

Opinie o stanie finansów w styczniu 1990	Wskazania respondentów	
	XI '89	I '90
Pieniądzy:		
- wystarczy, może się nawet nieco zaoszczędzi	15,0	8,7
- wystarczy, choć ledwo, ledwo	45,1	47,9
- zabraknie, trzeba będzie sięgnąć do oszczędności	26,7	22,9
- zabraknie trzeba będzie pożyczyć	12,9	9,9
Brak opinii	0,1	8,4

Napięcia finansowe u większości badanych zmuszają ich do obrony zagrożonych budżetów domowych (tab.9). Adaptacja do nowej

Tabela 9

w procentach

Pytanie	Odpowiedzi respondentów				
	na pewno tak	raczej tak	raczej nie	na pewno nie	trudno powiedzieć
Czy w styczniu będzie Pan(i) zmuszony(a):					
- ograniczać ilość kupowanej żywności	51,3	27,1	15,1	3,5	2,4
- poszukiwać tańszej żywności	57,7	31,7	7,1	1,9	1,1
- ograniczać kupowanie odzieży	49,2	36,7	7,9	2,9	2,7
- ograniczać wydatki na kulturę (czasopisma, kino, teatr)	41,7	33,0	11,9	4,6	4,4
- korzystać z wcześniej zgromadzonych oszczędności	19,2	39,1	19,6	12,2	7,3
- podejmować dodatkową pracę, szukać dodatkowych źródeł dochodu	18,2	26,9	27,9	17,0	7,0
- korzystać z pomocy rodziny	16,9	18,1	33,6	24,5	5,7
- pożyczać pieniądze "na życie"	4,5	11,6	45,8	28,2	9,2
- wyprzedawać rzeczy wartościowe	4,1	6,0	45,2	34,9	8,3
- ubiegać się o zasiłki, zapomogi	3,0	7,2	22,9	61,1	5,2
- korzystać z posiłków wydawanych przez opiekę społeczną lub organizacje charytatywne	1,3	2,5	21,4	69,8	4,4
- zrezygnować z zakupu tzw. używek:kawy, papierosów, alkoholu (N=1103)	28,2	42,5	19,1	8,5	1,6
- zrezygnować z wyjazdu na wypoczynek, wczasy (N=391)	49,6	31,7	8,4	6,6	3,6
- ograniczać korzystanie z samochodu (N=379)	43,8	37,8	10,4	6,7	1,3

sytuacji cenowej, to w tym miesiącu głównie rezygnacja z tego, z czego jeszcze można: a więc ograniczanie kupowania odzieży, poszukiwanie tańszej żywności, ograniczanie wydatków na kulturę, wypoczynek. Alarmującym symptomem obecnej sytuacji większości gospodarstw domowych jest perspektywa ograniczania ilości kupowanej żywności. O tak drastycznym sposobie ratowania się przed klęską ekonomiczną mówiło 3/4 ankietowanych.

Generalnie można powiedzieć, że większość badanych była przeświadczona, że w tym miesiącu uda im się uniknąć konieczności korzystania z ekstremalnych form pomocy - z "darmowych" posiłków, zapomóg, zasiłków, pożyczania pieniędzy na życie. Wielu natomiast było przekonanych o konieczności podjęcia dodatkowej pracy dla zwiększenia dochodów i zaostrzenia reżimu finansowego we własnym gospodarstwie.

Zróżnicowania społeczno-demograficzne reakcji na nową sytuację cenową (tab.1-6 aneksu)

Wiek

Ludzie młodzi częściej niż respondenci ze starszych grup wiekowych zareagowali na wzrost cen ze zrozumieniem. Podobne reakcje skłonni byli też przypisywać większości ludzi w Polsce. Częściej też uważali, że rząd wprowadził liberalną politykę cenową, aby poprawić sytuację na rynku. Zważywszy na specyfikę tej grupy wiekowej w Polsce - w większości są to ludzie niesamodzielni finansowo, nie dziwi fakt, że to właśnie oni najczęściej w styczniu będą korzystać z pomocy rodziny.

Respondenci w wieku powyżej 60 lat częściej przyjęli wzrost cen z oburzeniem. Taką też reakcję uznali za przeważającą w społeczeństwie. Dla obrony własnych budżetów będą częściej niż inni ograniczać ilość kupowanej żywności i poszukiwać tańszej, korzystać z darmowych posiłków i zapomóg.

Miejsce zamieszkania

Częściej mieszkańcy wsi niż miast oburzali się na wzrost cen. Rzadziej usprawiedliwiali konieczność wprowadzenia wyższych cen dostosowaniem ich do rzeczywistych kosztów produkcji. Rza-

dziej narzekali na brak pieniędzy, natomiast częściej mówili o korzystaniu z oszczędności.

Sektor zatrudnienia

Najczęściej z oburzeniem zareagowali rolnicy. Pracownicy gospodarki uspołecznionej częściej przyjęli podwyżki cen ze zrozumieniem, usprawiedliwiając decyzje cenowe rządu koniecznością dostosowania cen do wysokości kosztów produkcji. Częściej niż inni będą oni poszukiwali dodatkowej pracy (ponad 59%). Odsetek ten jest jednak zdecydowanie mniejszy od odsetka przewidujących takie zachowania wśród pracowników ich zakładów pracy (85%).

Emeryci i renciści znajdują się w najtrudniejszej sytuacji finansowej, toteż najczęściej narzekali na brak pieniędzy i najczęściej będą musieli sięgać po zgromadzone oszczędności. Przede wszystkim oni też będą poszukiwać tańszej żywności i ograniczać jej kupowanie, korzystać z darmowych posiłków i zapomóg.

Przynależność do związków zawodowych

Członkowie związków skupionych w OPZZ częściej niż należący do "Solidarności" przyjęli podwyżki z oburzeniem i przypisują rządowi chęć zasłonięcia w ten sposób własnej nieudolności lub zdobycia pieniędzy na własne cele.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Reakcje społeczeństwa na wzrost cen				
	oburzenie	rezygnacja, pogodzenie się z losem	obojętność	zrozumienie	inne
<u>Wiek</u>					
Do 24	46,9	28,1	0,6	19,4	5,0
25-34	46,5	33,3	1,7	16,3	2,2
35-44	39,9	39,5	1,8	14,9	3,3
45-59	52,6	31,4	0,9	12,0	3,1
60 i więcej lat	51,0	30,3	2,3	13,5	2,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	52,3	30,8	2,2	12,4	2,2
Miasto	44,8	34,1	1,2	16,3	3,4
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	53,0	30,8	1,4	13,4	1,0
Niepełne średnie	48,3	31,9	1,5	15,4	2,8
Średnie	43,9	34,0	1,7	15,3	4,8
Wyższe	27,0	43,5	1,7	19,1	8,7
<u>Zatrudnienie</u>					
Pracownicy gospodarki uspołecznionej	46,2	33,6	1,1	15,3	3,4
Rolnicy	56,5	29,5	1,6	11,9	0,5
Emeryci i renciści	48,6	32,4	1,9	13,9	2,7
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>					
Zła	55,9	31,3	0,8	9,2	2,6
Przeciętna	42,9	35,0	1,6	17,5	2,8
Dobra	45,2	28,0	3,2	18,8	4,8
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
- "Solidarności"	39,8	30,3	1,2	23,1	5,6
- OPZZ	49,6	36,3	0,9	10,6	1,8
Nie należący do żadnych	49,2	33,2	1,8	13,1	2,5

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Osobiste reakcje na wzrost cen				
	oburzenie	rezygnacja, pogodzenie się z losem	obojętność	zrozumienie	inne
<u>Wiek</u>					
Do 24	32,7	23,9	10,1	33,3	0,0
25-34	36,0	25,8	5,1	29,2	3,9
35-44	35,5	31,9	3,6	25,0	3,6
45-59	39,1	29,5	4,3	23,4	3,7
60 i więcej lat	43,7	28,0	5,1	20,3	2,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	43,4	28,6	6,2	19,5	1,8
Miasto	34,6	27,5	4,6	29,4	3,9
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	45,3	29,0	4,5	18,7	2,2
Niepełne średnie	35,1	28,6	6,2	27,8	2,3
Średnie	33,4	25,5	5,1	32,0	4,0
Wyższe	20,9	27,8	6,1	38,3	7,0
<u>Zatrudnienie</u>					
Pracownicy gospodarki społecznej	35,8	27,3	4,7	28,4	3,7
Rolnicy	50,8	26,4	4,1	15,0	3,1
Emeryci i renciści	40,2	29,7	5,0	22,8	2,3
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>					
Zła	48,1	28,7	4,8	15,0	3,4
Przeciętna	33,6	29,7	4,5	29,6	2,4
Dobra	28,5	18,3	9,1	38,7	5,4
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
- "Solidarności"	27,6	24,0	4,4	39,2	4,8
- OPZZ	47,4	26,3	5,3	19,3	1,8
Nie należący do żadnych	39,0	29,4	5,5	23,1	2,8

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka badanych	Przyczyny rezygnacji rządu z kontroli cen			
	poprawienie sytuacji na rynku	zasłonięcie własnej niedolności	dostosowanie cen do rzeczywistych kosztów produkcji	zdobycie pieniędzy na własne cele
<u>Wiek</u>				
Do 24	45,3	10,1	34,0	6,9
25-34	39,4	9,0	41,4	10,0
35-44	38,7	10,9	37,6	9,1
45-59	34,8	10,2	36,6	13,2
60 i więcej lat	39,2	10,9	34,1	10,0
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	41,0	10,7	33,9	9,5
Miasto	37,6	9,9	39,4	10,4
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	41,7	12,8	30,7	9,3
Niepełne średnie	37,9	10,6	35,6	13,7
Średnie	36,1	6,8	46,3	8,8
Wyższe	33,9	5,2	52,2	7,8
<u>Zatrudnienie</u>				
Pracownicy gospodarki społecznej	36,9	9,0	42,1	9,9
Rolnicy	39,7	15,5	26,8	12,9
Emeryci i renciści	42,1	11,2	31,7	10,0
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>				
Zła	37,4	13,8	31,2	11,8
Przeciętna	38,7	9,3	40,3	9,4
Dobra	43,0	4,3	40,9	9,1
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
- "Solidarności"	43,8	5,6	43,4	6,0
- OPZZ	26,3	16,7	39,5	15,8
Nie należący do żadnych	39,2	10,4	36,0	10,3

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Respondenci twierdzący, że dokuczliwy(e) jest (są):				Brak zdania
	bardziej		jedno i drugie równie	ani jedno, ani drugie	
	brak pieniędzy	braki w zaopatrzeniu			
<u>Wiek</u>					
Do 24	33,1	18,1	41,9	5,0	1,9
25-34	33,8	15,3	48,4	1,5	1,0
35-44	27,2	17,4	52,5	2,5	0,4
45-59	33,7	12,3	49,7	2,5	1,8
60 i więcej lat	38,6	11,3	46,3	3,2	0,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	30,6	15,3	50,3	2,7	1,1
Miasto	35,2	14,0	47,2	2,6	1,1
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	38,2	10,7	47,5	2,2	1,4
Niepełne średnie	30,6	19,3	46,3	3,1	0,8
Średnie	30,0	16,7	50,1	2,3	0,8
Wyższe	27,8	12,2	54,8	4,3	0,9
<u>Zatrudnienie</u>					
Pracownicy gospodarki społecznej	31,5	13,6	51,7	2,4	0,8
Rolnicy	23,2	19,6	53,6	2,6	1,0
Emeryci i renciści	45,2	9,3	42,1	2,7	0,8
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>					
Zła	46,1	6,2	44,7	1,2	1,8
Przeciętna	30,2	13,7	53,6	1,9	0,6
Dobra	13,9	40,1	35,3	9,6	1,1
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
- "Solidarności"	31,5	17,1	47,4	3,6	0,4
- OPZZ	34,2	13,2	50,0	1,8	0,9
Nie należący do żadnych	34,0	13,7	48,4	2,6	1,3

Tabela 5

w procentach

Charakterystyka badanych	Respondenci twierdzący, że pieniędzy w styczniu				Brak zdania
	im wystarczy		im zabraknie, trzeba będzie		
	może nawet nieco zaoszczędzą	choć ledwo, ledwo	sięgnąć do oszczędności	pożyczyć	
<u>Wiek</u>					
Do 24	12,5	45,6	18,1	8,8	10,0
25-34	6,6	49,6	23,1	11,9	6,1
35-44	8,7	49,3	23,9	10,1	6,5
45-59	10,4	47,5	22,7	8,9	10,1
60 i więcej lat	7,7	46,0	24,4	8,7	10,6
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	9,1	47,5	23,7	9,5	8,7
Miasto	8,4	48,1	22,6	10,1	8,2
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	6,8	44,6	24,4	11,1	10,8
Niepełne średnie	9,3	50,4	20,1	10,8	7,7
Średnie	10,5	49,9	23,5	7,4	6,2
Wyższe	11,3	52,2	22,6	7,8	4,3
<u>Zatrudnienie</u>					
Pracownicy gospodarki społecznej	7,7	51,7	21,6	10,8	6,4
Rolnicy	10,8	51,5	21,1	5,7	8,8
Emeryci i renciści	6,9	43,2	27,0	9,3	11,2
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>					
Zła	2,0	36,9	28,7	18,4	11,0
Przeciętna	6,9	56,2	22,5	6,5	7,4
Dobra	34,2	42,8	13,4	1,1	5,9
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
- "Solidarności"	10,0	54,2	19,5	7,2	8,4
- OPZZ	7,9	56,1	21,1	8,8	4,4
Nie należący do żadnych	8,3	45,8	24,1	10,5	9,0

Tabela 6

w procentach

Charakterystyka badanych	Respondenci przewidujący, że w styczniu będą zmuszeni do:											
	ograniczenia ilości kupowanej żywności	poszukiwania piekarniczych żywności	wyprzedaży rzeczy wartościowych	podjęcia do datkowej pracy	pożyczenia pieniędzy na życie	korzystania z magazynów oszczędności	ograniczenia zakupów o dzieły	korzystania z pomocy rodziny	korzystania z gromadzonych posiłków	ubiegania się o zasiłki, zapomogi	ograniczenia wydatków na kulturę	
<u>Wiek</u>												
Do 24	69,0	80,6	6,4	52,7	14,8	48,0	78,3	66,0	3,2	9,6	67,7	
25-34	76,6	91,0	10,6	55,0	18,8	58,6	87,6	40,7	1,9	10,2	76,8	
35-44	77,5	84,7	8,5	50,9	15,7	63,0	82,9	32,1	4,0	7,7	75,3	
45-59	81,2	90,8	12,3	46,6	17,2	62,8	88,6	23,9	3,1	7,1	84,1	
60 i więcej lat	85,8	96,8	11,1	27,1	12,9	61,6	89,6	27,5	7,1	16,1	82,0	
<u>Miejsce zamieszkania</u>												
Wieś	75,8	87,7	11,9	42,4	16,5	64,5	85,3	38,9	3,9	9,6	73,5	
Miasto	80,7	91,1	9,3	48,8	15,9	57,0	87,0	33,2	3,8	10,6	80,6	
<u>Wykształcenie</u>												
Podstawowe	81,9	91,1	11,3	39,3	17,3	60,7	86,8	36,4	5,8	13,5	79,7	
Niepełne średnie	74,0	85,9	10,3	54,9	15,1	59,6	84,5	39,4	3,6	8,8	75,3	
Średnie	81,3	91,2	9,1	48,4	16,3	57,2	87,2	33,0	1,7	8,0	80,3	
Wyższe	71,3	92,2	7,8	50,4	13,9	63,7	88,7	24,3	0,0	4,3	72,2	
<u>Zatrudnienie</u>												
Pracownicy gospodarki społecznej	80,9	91,4	9,9	59,0	17,5	60,2	87,7	34,5	2,3	7,0	81,3	
Rolnicy	69,8	80,7	12,0	23,3	11,5	61,8	80,1	30,0	4,7	6,8	67,4	
Emeryci i renciści	87,6	98,8	13,1	27,5	14,0	61,6	90,3	29,4	8,9	19,4	81,5	
<u>Ocena własnej sytuacji materialnej</u>												
Zła	88,6	96,2	14,1	50,8	25,3	61,7	93,4	39,6	6,6	18,5	84,8	
Przeciętna	78,9	89,6	9,1	47,9	12,8	61,1	86,2	34,6	2,9	7,0	78,8	
Dobra	52,2	73,5	4,3	28,3	6,0	49,7	68,1	27,0	0,0	2,1	57,5	
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>												
Należący do:												
- "Solidarności"	73,6	91,6	6,9	58,0	13,6	55,3	80,4	32,5	2,8	6,8	79,3	
- OPZZ	80,7	89,5	15,8	56,1	14,0	58,4	91,2	29,8	5,3	11,4	84,5	
Nie należący do żadnych	79,8	89,5	10,5	42,7	16,9	60,6	87,0	36,5	3,6	10,7	76,9	